

ՀԱՎԵԼՎԱԾ . ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏԸ

Սույն հավելվածը Հայաստանում տիրող իրավիճակին նվիրված ՌԱԵՀ-ի վերլուծությունների և առաջարկությունների մաս չի կազմում

ՌԱԵՀ-ը, երկրների մշտադիտարկման իր ընթացակարգի համաձայն, կոնֆիդենցիալ երկխոսություն է ունեցել Հայաստանի իշխանությունների հետ զեկույցի առաջին նախագծի շուրջ: Իշխանությունների մի շարք մեկնաբանություններ ընդունվել են ի գիտություն և ինտեգրվել զեկույցի վերջնական տարբերակում (որը հաշվի է առնում միայն մինչև 2016թ մարտի 17-ը տեղ գտած զարգացումները՝ առաջին նախագծի փորձաքննության անցկացման ամսաթիվը):

Իշխանությունները դիմել են նաև, որպեսզի ստորև շարադրված տեսակետը ներկայացվի որպես սույն զեկույցի հավելված:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԸ՝ ՌԱՍԻՉՄԻ ԵՎ
ԱՆՀԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՆՏՆՈՒՄԻ ԴԵՄ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՄԱՍԻՆ ՉՈՐՐՈՂ ԶԵԿՈՆՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

Զեկույց	Մեկնաբանություն
<p>Անփոփում, էջ 7 <i>«Ինտեգրման ոլորտում, ECRI-ն նշում է, որ Հայաստանն ինտեգրման համապարփակ ծրագիր դեռ չի ընդունել»:</i></p>	<p>Հարկ է նշել, որ Հայաստանը նախաձեռնել է ՈՀայաստանի Հանրապետությունում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց, ինչպես նաև երկարաժամկետ միգրանտների ինտեգրման քաղաքականության հայեցակարգի՝ նախագծի մշակումը (<i>տե՛ս նաև 78-րդ պարբերության վերաբերյալ դիտարկումները</i>): Ավելին՝ ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 6-ի թիվ 212-Ն որոշմամբ լրացում է կատարվել ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության միգրացիոն պետական ծառայության կառուցվածքում, համաձայն որի ստեղծվել է ինտեգրման հարցերի բաժին:</p>
<p>Պարբերություն 23 <i>«Բացի դրանից՝ ՌԱԵՀ-ն առաջարկում է, որ իշխանությունները փոփոխեն «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը՝ Պաշտպանին վերապահելով մասնավոր ոլորտում, ի թիվս այլնի, ՌԱԵՀ-ի համար հետաքրքրություն ներկայացնող հիմքերով խտրականության վերաբերյալ բողոքներ քննարկելու լիազորություն: Հակառակ դեպքում, իշխանությունները պետք է ստեղծեն հավասարության հարցերով անկախ մարմին, որն, ի թիվս այլնի, կզբաղվի ՌԱԵՀ-ի համար հետաքրքրություն ներկայացնող հիմքերով խտրականության հարցերով, ինչպես դա առաջարկվում է «Ռասիզմի և ռասայական խտրականության դեմ պայքարի վերաբերյալ ազգային օրենսդրության մասին» թիվ 7 ԸՔՀ-ում և «Ազգային</i></p>	<p>Պարզաբանում 2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 10-րդ գլխի 191-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Մարդու իրավունքների պաշտպանն անկախ պաշտոնատար անձ է, ով հետևում է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու պաշտոնատար անձանց, <i>իսկ Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին օրենքով սահմանված դեպքերում՝ նաև կազմակերպությունների կողմից</i> մարդու իրավունքների և ազատությունների պահպանմանը, նպաստում է խախտված իրավունքների և ազատությունների վերականգնմանը, իրավունքներին ու ազատություններին առնչվող նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանը: Հաշվի առնելով 2015 թվականի դեկտեմբերի 6-ի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 210-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, ինչպես նաև ՀՀ Նախագահի 10.02.2016 թ.-ի թիվ ՆՀ-170-Ա հրամանագրի պահանջներն՝ այժմ մշակվում է «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ օրենքի (սահմանադրական օրենք) նախագիծ, որտեղ կսահմանվեն այն դեպքերը, երբ Պաշտպանը հնարավորություն կունենա հետևելու</p>

<p><i>մակարդակում ռասիզմի, այլատյացության, հակասեմականության և անհանդուրժողականության դեմ պայքարի հարցերով մասնագիտացած մարմինների մասին» թիվ 2 ԸՔՀ-ում»:</i></p>	<p>նաև կազմակերպությունների կողմից մարդու իրավունքների և ազատությունների պահպանմանը, նպաստել խախտված իրավունքների և ազատությունների վերականգնմանը:</p> <p>Բացի այդ, «Աջակցություն Հայաստանում մարդու իրավունքների պաշտպանությանը» ԵՄ Բյուջետային աջակցության ծրագրի ֆինանսավորման համաձայնագրով նախատեսվում է խտրականության կանխարգելման մեխանիզմների հզորացում՝ Մարդու իրավունքների պաշտպանի համապատասխան լիազորությունների ընդլայնման միջոցով:</p>
<p>Պարբերություն 29 <i>«Երևանում գտնվող նույնասեռականների համար բաց DIY ակումբի հրկիզման առնչությամբ [...]»:</i></p>	<p>Հարկ է նշել, որ հանցագործություն կատարած անձինք հայտնաբերվել և ենթարկվել են քրեական պատասխանատվության:</p>
<p>Պարբերություն 31 <i>«ՌԱԵՀ-ը նշում է ադրբեջանցիների նկատմամբ անհանդուրժողական հայտարարությունները [...]»:</i></p>	<p>Նման ձևակերպումն ընդունելի չէ, քանի որ այն գրվել է հայերի հանդեպ ադրբեջանցիների վերաբերմունքի և հակառակի՝ ադրբեջանցիների հանդեպ հայերի վերաբերմունքի միջև հավասարության դնելու նպատակով, սակայն ակնհայտ է, որ դրանք անհամեմատելի են:</p> <p>Ադրբեջանի կողմից հովանավորվող հակահայկական քարոզչությունը, սեփական հասարակությունում հայատյացության սերմանումն ու տարածումը, Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը ռազմական ուժով լուծելու մշտական սպառնալիքները, խաղաղ բանակցային գործընթացը տապալելու փորձերը, շփման գծում ռազմական բախումների հրահրումը, ինչպես նաև ադրբեջանական գերության մեջ հայտնված ազգությամբ հայ զինվորների և քաղաքացիական անձանց խոշտանգումներն ու սպանությունները լուրջ սպառնալիք են տարածաշրջանում խաղաղության և անվտանգության հաստատման համար:</p> <p>Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդը, առաջնորդվելով միջազգային իրավունքի նորմերով ու սկզբունքներով, ինչպես նաև այն ժամանակ դեռ գոյություն ունեցող ԽՍՀՄ օրենքներով, 1991 թ. հանրաքվեի միջոցով անկախ հանրապետություն ստեղծելու որոշում կայացրեց՝ իրացնելով</p>

	<p>ինքնորոշման իր իրավունքը¹: Սակայն Լեռնային Ղարաբաղում և Ադրբեջանի հայաբնակ քաղաքներում (Բաքու, Սումգայիթ, Կիրովաբադ և այլն) ադրբեջանական իշխանությունների վարած էթնիկ գտումների և հայկական ջարդերի կազմակերպման քաղաքականությունը ժամանակի ընթացքում վերաճեց Լեռնային Ղարաբաղի դեմ Ադրբեջանի կողմից բացահայտ ագրեսիայի և լայնածավալ ռազմական գործողությունների: 1994թ. Ադրբեջանի, Լեռնային Ղարաբաղի և Հայաստանի միջև կնքվեց եռակողմ անժամկետ զինադադար, որը, չնայած խախտումներին, մինչ օրս գործում է: Ներկայումս հակամարտության խաղաղ կարգավորման գործընթացը շարունակվում է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների (ԱՄՆ, Ռուսաստան, Ֆրանսիա) միջնորդական առաքելության ջրջանակներում, որը հակամարտության բոլոր կողմերի կողմից ճանաչված միջազգային մանդատ ունեցող բանակցային միակ ձևաչափն է:</p> <p>Ադրբեջանի իշխանությունների կողմից տարվող հայաստացույցության քաղաքականության արդյունքներն ակնհայտորեն արտացոլվեցին 2016 թ. ապրիլի սկզբին տեղ գտած իրադարձություններում: Ադրբեջանը, անտեսելով միջազգային հանրության՝ ԼՂ հակամարտությունը բացառապես խաղաղ ճանապարհով լուծելուն ուղղված կոչերին, լայնածավալ մարտական գործողություններ սանձազերծեց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության դեմ՝ կիրառելով ծանր հրետանի, հրթիռային կայանքներ, տանկեր և հարվածային ուղղաթիռներ: Ադրբեջանական հարձակումն ուղեկցվում էր մարդու իրավունքների և հումանիտար իրավունքի ակնհայտ ու կոպտագույն խախտումներով, մասնավորապես՝ քաղաքացիական բնակավայրերի ու ենթակառուցվածքների միտումնավոր թիրախավորմամբ, քաղաքացիական անձանց ու ԼՂՀ պաշտպանության բանակի զինվորների խոշտանգումներով և սպանություններով, ինչպես նաև զինձառայողների դիակների խեղումներով:</p>
--	--

¹ Լեռնային Ղարաբաղի իրավական կարգավիճակի վերաբերյալ մանրամասն տե՛ս “Nagorno-Karabagh: Legal Aspects” by Shahen Avakian, Moscow 2015 (էլ. տարբերակը հասանելի է հետևյալ հղումով - http://karabakhfacts.com/wp-content/uploads/2010/01/Legal-Aspects_Nagorno-Karabagh_en_2015.pdf).

	<p>Մարտական գործողությունների ամենասկզբում ադրբեջանական հրետանու կողմից հայկական դպրոցի թիրախավորման արդյունքում գոհվել է 12-ամյա դպրոցական մի տղա, իսկ նրա երկու հասակակիցները՝ վիրավորվել²: Այնուհետև, Ադրբեջանի զինված ուժերը, ներխուժելով ԼՂ Թալիշ գյուղ, առանձնահատուկ դաժանությամբ խոշտանգել ու սպանել են երեք տարեց ու անպաշտպան խաղաղ բնակիչների³: Ռազմական գործողությունների ընթացքում ադրբեջանցիների զինվորականները վայրենաբար գլխատել են ԼՂ պաշտպանության բանակի երեք զինծառայողների: Ավելին՝ զինվորներից մեկի գլուխը հրապարակայնորեն ցուցադրվել է ադրբեջանական գյուղերում, իսկ այդ արարքի պատկերները՝ լայնորեն շրջանառվել սոցցանցներում, ինչն արժանացել է ադրբեջանցի օգտատերերի գլխավորապես դրական արձագանքին ու մեկնաբանություններին⁴: Հարկ է նաև նշել, որ Ադրբեջանի կողմից ԼՂ ՊԲ-ին փոխանցված բոլոր 18 հայ զինծառայողների մարմինները խոշտանգման հետքեր են ունեցել, ինչն արձանագրվել է նաև մարդու իրավունքների ոլորտում գործող անկախ միջազգային կազմակերպությունների կողմից:</p>
<p>Պարբերություն 31 <i>«Ավելին՝ հասարակական կարծիքի որոշ հարցումներ վկայում են հրեաների նկատմամբ ձևավորված նախապաշարմունքների զգալի մակարդակի մասին»:</i></p>	<p>Պնդումը հիմնավորվում է բացառապես մեկ հետազոտության վրա, այն է՝ ՄԸԶ-ի (The Anti-Defamation League (ADL)⁵ իրականացրած ուսումնասիրությունը, ըստ որի՝ Հայաստանում հարցվածների 58 տոկոսը հակասեմական կարծրատիպեր ունի: Նախ՝ պարզ չէ, թե տվյալ կազմակերպությունը ինչպիսի հետազոտական և գիտամեթոդական գործիքներ է օգտագործել Հայաստանում անցկացված իր ուսումնասիրությունների համար: ՄԸԶ-ի (ADL) Հայաստանի մասով հետազոտության նախնական</p>

² Տե՛ս ԼՂՀ Մարդու իրավունքների պաշտպանի միջանկյալ զեկույցը, էջ 16-15 - http://www.ombudsnkr.am/Interim_Public_Report_NKR_Omb_FINAL.pdf

³ Նույն տեղում, էջ. 17-15:

⁴ Նույն տեղում, էջ. 21-23:

⁵ Այս կազմակերպության կողմից տարվող հետազոտական աշխատանքների վերաբերյալ ամբողջ աշխարհում կան լուրջ քննադատություններ, իսկ նրանց հարցումների մասին թերահավատությունը ստիպում է բազմաթիվ գիտնականների և ինստիտուտների կասկածի տակ առնել վերջիններիս կողմից իրականացված ուսումնասիրությունների որակն ու օբյեկտիվությունը:

	<p>ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ կազմակերպության կողմից հետազոտությունն իրականացնելիս չեն օգտագործվել խորքային հարցազրույցների մեխանիզմներ: Ուստի՝ ՌԱԵՀ-ի կողմից նման աղբյուրների վկայակոչումը չի կարող հավաստի լինել, և զեկույցում նմանատիպ ձևակերպում տալու համար ՌԱԵՀ-ի մոտեցումը պարզապես փաստարկված չէ և գուրկ է առարկայական հիմքերից: Ավելին՝ Հայաստանի հրեական համայնքը պնդում է ճիշտ հակառակը՝ հավաստիացնելով, որ Հայաստանը բացառիկ պետություն է հանդիսանալու մթնոլորտի տեսանկյունից, իսկ ցեղասպանություն վերապրած հայ ժողովրդի գիտակցությանը պարզապես խորթ է հակասեմականությունը: Հայաստանի հրեական համայնքի նախագահ Ռիմա Վարժապետյան-Ֆելլերը վերահաստատում է դա. «Հայաստանում որևէ քաղաքական ուժի, քաղաքական կուսակցությունների կամ ՀԿ-ների ոչ մի ներկայացուցիչ որևէ հակասեմական հայտարարություն թույլ չի տվել: Հրեական համայնքի իրավունքները երբևէ կասկածի չեն դրվել այստեղ: Հայ ժողովուրդը մշտապես հարգանք է ցուցաբերել հրեաների նկատմամբ և հիացել մեր ժողովրդի անցած պատմական ուղիով: Այս հարուստ մշակույթով հինավուրց հողում Հայաստանի հրեական համայնքը անհիշելի ժամանակներից իրապես գտել է իր ազատ կենսագործունեության և մշակույթի հարստացման համար բարեբեր միջավայր»⁶:</p>
<p>Պարբերություն 39 <i>«Իր երրորդ զեկույցում ՌԱԵՀ-ն առաջարկել է, որ իշխանություններն ուսումնասիրեն, թե ինչպիսի պայմաններում է գործում «Արիական» կուսակցությունը, և որոշել՝ արդյոք անհրաժեշտ է հետագա քայլեր ձեռնարկել: ՌԱԵՀ-ն իր զարմանքն է հայտնում այն փաստի առթիվ, որ այս կապակցությամբ որևէ միջոցառում չի ձեռնարկվել»:</i></p>	<p>Հայաստանի «Հայ-արիական» կուսակցությունը գրանցվել է 1998 թվականի մարտի 27-ին և պարբերաբար ներկայացրել է զրոյական ֆինանսական հաշվետվություն: Սա վկայում է այն մասին, որ վերը նշված կուսակցությունը իրավաբանորեն գրանցված է ՀՀ արդարադատության նախարարության իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրում, սակայն գործունեություն չի ծավալում և համապատասխանաբար բացակայում է կուսակցության իրավական</p>

⁶ Տե՛ս Ռիմա Վարժապետյան-Ֆելլերի բաց նամակը՝ ուղղված Ամերիկայի հրեաների կոմիտեի գործադիր տնօրեն Դեվիդ Հարիսին, 15.05.2015 - http://www.jewishjournal.com/opinion/article/open_letter_to_mr._david_harris_executive_director_at_a_jc_global_jewish_adv

	<p>պատասխանատվության ենթարկելու փաստացի հիմքը:</p>
<p>Պարբերություն 41 «Երրորդ գործը վերաբերում էր Թուրքիայի և Ադրբեջանի դեմ Հայաստանի կողմից ենթադրյալ քարոզչության և ահաբեկչական գործողությունների մասին ֆոտոալբոմների վաճառքին և այլ հրապարակումների. այս ամենը ենթադրաբար հանգեցրել է ռասայական և կրոնական թշնամանքի հարուցման: Կասկածյալը ձերբակալվել է 2011 թվականի ապրիլին: 2012 թվականի ապրիլին նրան դատապարտել են չորս տարի ժամկետով ազատազրկման, սակայն Վերաքննիչ քրեական դատարանը բեկանել է այդ դատավճիռը: 2012 թվականի հուլիսին Գլխավոր դատախազն այս որոշումը բողոքարկել է, սակայն, որքանով որ հայտնի է ՌԱԵՀ-ին, լսումների օր դեռևս նշանակված չէ»:</p>	<p>«Թուրքիայի և Ադրբեջանի դեմ Հայաստանի կողմից ենթադրյալ քարոզչության և ահաբեկչական գործողությունների մասին ֆոտոալբոմների վաճառքին» վերաբերող թիվ ԵԿԴ/0253/01/11 քրեական գործով ուժի մեջ է Վերաքննիչ դատարանի հուլիսի 20-ի որոշումը:</p>
<p>Պարբերություն 43 «Հնչել են տարբեր պնդումներ, որոնցից մեկի համաձայն, ոստիկանությունը թշնամանքի ուղղված խոսքի մասին բողոքներին արձագանքել է նրանով, որ մեղադրանքներ է ներկայացրել հենց դիմումատուներին, մասնավորապես, այն դեպքերում, երբ վերջիններս սեռական ծառայություններ մատուցող անձինք են»:</p>	<p>Այս պնդումը հիմնավորված չէ, քանի որ վերջին տարիներին ՀՀ-ում ձեռնարկվել են հստակ քայլեր թրաֆիքինգի դեմ պայքարի ոլորտում, մասնավորապես ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից 2014 թ. դեկտեմբերի 17-ին ընդունվել է «Մարդկանց թրաֆիքինգի և շահագործման ենթարկված անձանց նույնացման և աջակցության մասին» ՀՀ օրենքը, որն ուժի մեջ է մտել 2015 թվականի հունիսի 30-ին:</p>
<p>Պարբերություն 43 «Իշխանությունները հիշեցրել են ՌԱԵՀ-ին, որ քրեական բողոքների քննության համար պատասխանատու է Հատուկ քննչական ծառայությունը. այնուամենայնիվ, ՌԱԵՀ-ը ևս մեկ անգամ նշում է, որ անհրաժեշտ է մշակել անկախ կառուցակարգեր՝ ցանկացած տեսակի բողոքներով զբաղվելու համար, այդ թվում՝ քրեական պատասխանատվություն չնախատեսող բողոքներով»:</p>	<p>Այս հանձնարարականը հիմնավորված չէ, քանի որ «Հատուկ քննչական ծառայության» մասին ՀՀ օրենքի 17-րդ հոդվածի համաձայն՝ Հատուկ քննչական ծառայությունն անկախ պետական մարմին է և լիազորություններն իրականացնելիս անկախ է և ենթարկվում է միայն օրենքին:</p>

<p>Պարբերություն 52, ծանոթագրություն 46</p> <p><i>«Ինչ վերաբերում է թերթերում հոմոֆոբիական/տրանսֆոբիական բնույթի հոդվածներ հրապարակելուն (տե՛ս 37-րդ պարբերությունը), այսպես ՌԱԵՀ-ը նկատում է, որ «Իրավունք» թերթի գլխավոր խմբագիր Հովհաննես Գալաջյանը նախագահ Մերժ Սարգսյանի կողմից երկրում լրագրության շրջանում ներդրման համար արժանացել է «Երախտագիտության մեդալի»»:</i></p>	<p>Հ. Ա. Գալաջյանն իսկապես պարզևատրվել է ՀՀ նախագահի հրամանագրով, սակայն ոչ թե ներկայացված, այլ ուրիշ հիմնավորմամբ: Ստորև ներկայացված է ՀՀ նախագահի հրամանագրի տեքստը.</p> <p>«Ղեկավարվելով ՀՀ Սահմանադրության 55-րդ հոդվածի 16-րդ կետով և հիմք ընդունելով «ՀՀ պետական պարզևների և պատվավոր կոչումների մասին» ՀՀ օրենքը՝ որոշում եմ.</p> <p>«Իրավունք» թերթի 25-ամյակի կապակցությամբ, թերթի կայացման գործում ներդրած ավանդի, ինչպես նաև բազմամյա նվիրումի և արգասաբեր աշխատանքի համար թերթի գլխավոր խմբագիր Հովհաննես Արտաշեսի Գալաջյանին պարզևատրել Երախտագիտության մեդալով»⁷:</p>
<p>Պարբերություն 54</p> <p><i>«ՌԱԵՀ-ն առաջարկում է քննել և քրեորեն հետապնդել ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ սեռական կողմնորոշման և/կամ գենդերային ինքնության կամ նրանց իրավունքները պաշտպանող մարդու իրավունքների պաշտպանությամբ զբաղվող անձանց նկատմամբ բռնություն և թշնամանք հրապարակայնորեն հարուցելու բոլոր դեպքերը»:</i></p>	<p>Հանձնարարականը հիմնավոր չէ, քանի որ հրապարակայնորեն բռնություն և թշնամանք հարուցելու բոլոր դեպքերը քննվում և քրեորեն հետապնդվում են:</p>
<p>Պարբերություն 58</p> <p><i>«2013 թվականի սեպտեմբերի 13-ին երեք անհայտ երիտասարդ տղամարդիկ փորձել են առևանգել հովիվ Բարդակչյանի քարտուղարին: 2013 թվականի սեպտեմբերի 18-ին Սևան քաղաքի մոտակայքում ենթադրաբար կրակոցներ են արձակվել Եկեղեցու երկու անդամների կողմից վարվող ավտոմեքենայի ուղղությամբ»:</i></p>	<p>Երևանի ավետարանական եկեղեցու հովիվ Լևոն Բարդակչյանի հետ կապված միջադեպերի նկարագրությունը ոչ մի կերպ չի կարելի սահմանել որպես «ռասիզմի հիմքով բռնություն»: Այս գործի կապակցությամբ ոստիկանության կատարած հետաքննությունն ու դատական գործընթացը հիմքեր չեն տալիս նման եզրակացության համար:</p>
<p>Պարբերություն 61</p> <p><i>«[...] ՓԻՆԸ Հայաստանը նշել է դեպքեր, երբ ոստիկանությունը հանցագործության մասին սուտ մատնություն տալու հիմքով քրեական վարույթ է հարուցել բողոք ներկայացրած անձանց նկատմամբ՝ նրանց սեռական կողմնորոշման և</i></p>	<p>«Ոստիկանության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ ոստիկանության գործունեությունը կարգավորվում է ՀՀ Սահմանադրությամբ, սույն օրենքով, այլ օրենքներով և իրավական ակտերով, ինչպես նաև ՀՀ միջազգային պայմանագրերով: Ինչպես միջազգային պայմանագրերով, այնպես էլ ներպետական օրենսդրությամբ ամրագրված է</p>

⁷ Տե՛ս ՀՀ նախագահի հրամանագրերը - <http://www.president.am/hy/decrees/item/1556/>

<p><i>զենդերային ինքնության պատճառով»:</i></p>	<p>օրենքի առջև բոլորի հավասարության սկզբունքը: Հետևաբար, ՀՀ ոստիկանությունն իր գործառույթներն իրականացնելիս առաջնորդվում է բացառապես նշված սկզբունքներով և ցանկացած պարագայում, այդ թվում՝ անհատների սեռական կողմնորոշմամբ պայմանավորված որևէ խտրականություն չի դրսևորում և այս կարգից որևէ շեղում կարող է լինել միայն բացառություն, ինչի վերաբերյալ համապատասխան բողոքից հետո, գործը նորից կարող է վերցվել քննության:</p>
<p>Պարբերություն 70 <i>«ՌԱԵՀ-ի պատվիրակությունը նկատել է, որ այդ Կենտրոնում մի քանի սենյակներ զբաղեցված չեն»:</i></p>	<p>Կենտրոնի սենյակների զբաղված լինելը պայմանավորված է այդ պահին դիմողների առկայության հանգամանքով:</p>
<p>Պարբերություն 71 <i>«ՌԱԵՀ-ն առաջարկում է, որ Միգրացիոն պետական ծառայության «Ինտեգրացիոն կենտրոնում» սենյակների համապատասխան մասը հատկացվի այն փախստականներին, որոնք Միրիայից չեն կամ չունեն հայկական էթնիկ ծագում»:</i></p>	<p>Ինտեգրման կենտրոնում տեղավորվելը որևէ կերպ պայմանավորված չէ անձի էթնիկ պատկանելությամբ կամ ծագման երկրով և տրամադրվում է ըստ կարիքի:</p>
<p>Պարբերություն 74 <i>«ՌԱԵՀ-ը նկատել է, որ այդ միջոցառումները, որոնք ձեռնարկվել են Միրիայից ներգաղթողների ինտեգրումը դյուրացնելու համար, դարձել են հայկական էթնիկ ծագում չունեցող միգրանտների շրջանում աճող դժգոհության պատճառ, որոնք համարում են այդ միջոցները խտրական բնույթի»:</i></p>	<p>Ազգությամբ ոչ հայ ապաստան հայցողների ՀՀ-ում փախստական ճանաչելու ցածր ցուցանիշը պայմանավորված չէ նրանց նկատմամբ խտրականությամբ: ՀՀ-ում ապաստան ստանալու մասին դիմումներն, անկախ ապաստան հայցողի ազգային պատկանելությունից, քննարկվում են «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով և Ծառայության որոշմամբ անձը ՀՀ-ում ճանաչվում է փախստական և ստանում է ապաստան՝ օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայության դեպքում: Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ ազգությամբ ոչ հայ ապաստան հայցողների մեծամասնության տվյալները չեն համապատասխանել օրենքի պահանջներին, չի հիմնավորվել իրենց երկրում հետապնդումների գոհ դառնալու հիմնավոր երկյուղ ունենալը, որի արդյունքում նրանց դիմումները ծառայության կողմից մերժվել են:</p> <p>Անհրաժեշտ է նաև նկատի ունենալ, որ ապաստան հայցողների բացարձակ մեծամասնությունը ազգությամբ հայեր են, որոնք հիմնականում Միրիայի, Ուկրաինայի և Իրաքի քաղաքացիներ են:</p>

	<p>Նրանք իրենց երկրները լքել են այնտեղ առկա ռազմական գործողությունների պատճառով, ինչը, «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, հիմք է հանդիսանում նրանց ՀՀ-ում փախստական ճանաչելու և ապաստան տրամադրելու համար:</p>
<p>Պարբերություն 78 <i>«ՌԱԵՀ-ն առաջարկում է մշակել ինտեգրման ազգային ռազմավարություն: Այս ռազմավարությունը հարկավոր է մշակել համապատասխան խոցելի խմբերի ներկայացուցիչների հետ խորհրդակցելով: Դրանով նաև հարկավոր է սահմանել համակարգման հստակ մեխանիզմներ բոլոր համապատասխան նախարարությունների, կատարող գործակալությունների և հնարավոր դոնորների միջև»:</i></p>	<p>Ոչայսպատանի Հանրապետությունում փախստական ճանաչված և ապաստան ստացած անձանց, ինչպես նաև երկարաժամկետ միգրանտների ինտեգրման քաղաքականության հայեցակարգի՞ նախագիծը ՀՀ-ում փախստական ճանաչված անձանց համար նախատեսում է մի շարք թիրախային միջոցառումներ, ինչպիսիք են հայոց լեզվի և քաղաքացիական կողմնորոշման դասընթացներ, բնակարանային հարցի ժամանակավոր լուծում և այլն: Հայեցակարգը նաև նախատեսում է միջոցառումներ՝ ուղղված առկա ծառայություններն այդ անձանց ավելի մատչելի դարձնելուն:</p>
<p>Պարբերություն 84 <i>«ՌԱԵՀ-ը կրկին առաջարկում է ընդունել օրենք միջնակարգ դպրոցի՝ էթնիկ փոքրամասնությունների պատկանող շրջանավարտների համար բարձրագույն կրթության հասանելիությունը դյուրացնելու մասին»:</i></p>	<p>ՀՀ Սահմանադրության 38-րդ հոդվածով երաշխավորված է կրթության իրավունքը: Նշված հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի կրթության իրավունք: Նշված դրույթը երաշխավորում է յուրաքանչյուր անձի, այդ թվում՝ էթնիկ փոքրամասնությունների կրթության իրավունքը: Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով ունի մրցութային հիմունքներով պետական բարձրագույն և այլ մասնագիտական կրթական հաստատություններում անվճար կրթություն ստանալու իրավունք: Սահմանադրական հիշյալ նորմերն իրենց մանրամասն կարգավորումներն են ստացել «Կրթության մասին», «Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքներով և ոլորտային մի շարք այլ օրենքներով և իրավական այլ ակտերով:</p>
<p>Պարբերություն 91 <i>«Նմանապես, այս հիմքերը նշված չեն Քրեական օրենսգրքի 63-րդ հոդվածում, որով սահմանվում է, որ համապատասխան հատուկ ներպետական օրենսդրության դրույթներում չհիշատակված</i></p>	<p>Նշված պարբերությունից կարելի է ենթադրել, որ §7-ը վերաբերում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 63-րդ հոդվածին, որի 1-ին մասի 6-րդ կետով է, սակայն, սահմանվում հանցանքն ազգային, ռասայական կամ կրոնական ատելության, կրոնական մոլեռանդության, այլ անձանց իրավաչափ</p>

<p>ցանկացած հանցանքի դեպքում ռասիստական շարժառիթները պետք է համարվեն ծանրացնող հանգամանք (տե՛ս §7)»:</p>	<p>գործողությունների համար վրեժի շարժառիթներով կատարելը՝ որպես պատասխանատվությունը և պատիժը ծանրացնող հանգամանք:</p>
<p>Պարբերություն 92 «Հայաստանի օրենսդրությունը չի պարունակում իրավական առումով գենդերը փոխելու վերաբերյալ դրույթներ: Իրավական տեսանկյունից, Հայաստանում տրանսգենդեր անհատները չեն կարող դիմել սեռափոխության վիրահատությունների կամ փոխել իրենց քաղաքացիական կարգավիճակը: Տրանսգենդեր անհատների նոր և (կամ) նախընտրելի գենդերի իրավական ճանաչման վերաբերյալ օրենսդրություն գոյություն չունի: Հայաստանի օրենսդրությունը ո՛չ արգելում է սեռափոխության վիրահատությունները, ո՛չ էլ կարգավորում է դրանք»:</p>	<p>ՀՀ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածն ամրագրում է, որ մարդն ազատ է անելու այն ամենը, ինչը չի խախտում այլոց իրավունքները և չի հակասում Սահմանադրությանը և օրենքներին: Ոչ ոք չի կարող կրել պարտականություններ, որոնք սահմանված չեն օրենքով:</p>
<p>Պարբերություն 92 «Ինչ վերաբերում է անունը փոխելուն, ապա «Քաղաքացիական կացության ակտ[եր]ի [մասին]» [օրենքի] 58-րդ հոդվածով նախատեսվում է անձի անունը փոխելու հնարավորություն, սակայն չի հստակեցնում՝ արդյոք տրանսգենդեր անձինք կարող են փոխել իրենց անունը: ՌԱԵՀ-ը համարում է, որ այս իրավիճակն ամենայն հավանականությամբ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի (անձնական և ընտանեկան կյանքը հարգելու իրավունք) խախտում է»:</p>	<p>ՀՀ օրենսդրությունը անձի տրանսգենդեր լինելու հիմքով, անունը փոխելու արգելելու հիմքեր չի նախատեսում: Ավելին՝ «Քաղաքացիական կացության ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 58-րդ հոդվածը սպառիչ սահմանում է անվան փոփոխման գրանցումը մերժելու սպառիչ հիմքերը՝ ներկայացված փաստաթղթերը չեն համապատասխանում սույն օրենքի և իրավական այլ ակտերի պահանջներին, անունը փոխել ցանկացող անձի նկատմամբ հարուցված է քրեական գործ, կրում է քրեական պատիժ, ունի դատվածություն:</p>
<p>Պարբերություն 93 «ՌԱԵՀ-ն առաջարկում է, որ իշխանություններն իրականացնեն ուսումնասիրություն օրենսդրության՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածին (անձնական և ընտանեկան կյանքը հարգելու իրավունք) համապատասխանության վերաբերյալ՝ նոր և (կամ) նախընտրելի գենդերի ճանաչման</p>	<p>Տե՛ս 92-րդ պարբերության վերաբերյալ առաջին մեկնաբանությունը:</p>

<p><i>հետ կապված անձի քաղաքացիական կարգավիճակը փոխելու հնարավորության առնչությամբ: ՌԱԵՀ-ը նաև առաջարկում է ըստ անհրաժեշտության փոփոխել բոլոր համապատասխան օրենքները»:</i></p>	
<p>Պարբերություն 100 <i>«ՌԱԵՀ-ն առաջարկում է, որ Կառավարությունը հանձնարարի համապատասխան մարմնին՝ նախապատրաստել ԼԳԲՏ հարցերին առնչվող գործողությունների ծրագիրը [...]»:</i></p>	<p>ՀՀ-ն ընդունել է Մարդու իրավունքների համապարփակ ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր, որոնք անդրադառնում են նաև խտրականության խնդիրներին: Ավելին՝ ներկայումս քննարկման փուլում է գտնվում խտրականության դեմ օրենքի նախագիծը, որը համապարփակ կերպով անդրադառնալու է խտրականության բոլոր դրսևորումներին:</p>

